

Dün müdafaalarını yaptılar

Karar haftaya tefhim edilecektir

'aklibi hükûmete teşebbüsten «34» kişinin muhakemelerine dün de devam edildi, maznunlar müdafaalarını yaptılar

Hiç biri cürmü üzerine almıyor..

Taklibi hükûmete teşebbüsten maznun 34 kişinin muhakemelerine dün de ağır ceza mahkemesinde devam edilmiştir. Dünkü celse, müdafa celsesi idi. Biri öğleden önce, diğeri öğleden sonra olmak üzere iki celse yapıldı. Mahkeme salonu gırtlak kalabalıktı. Hey'etli hakim Yakup Rasim beyin riyaletinde teşekkül etmişti. Celse saat 3.30 da açıldı.

Evvellâ, maznun mevkiinin sağ yanında oturan Ahmet Kaya ayağa kalktı ve müdafaasını serde başladı. Müdafa tahriri idi, aynen kuyordu :

«— Muhakemenin evvelki safatında söylediğim veçhile bu gibi teşkilâtla kat'iyen alakadar olmamı söylemekle iddia makamının bana isnat etmek istediği cürmü reddediyorum. İddia makamı hangi delâlele istinaden benim tecrimimi istiyor? O iddia makamı ki, benim poliste telkin suretiyle alınan ve tasdik ettirilen ifademden, sopa hadiselerinden haberdardılar.. Ben, polis müdürlüğünde dövüldüğümü, ayaklarımın harap olduğunu söylemiştim.

Iste dayakla bir takım kâatlar

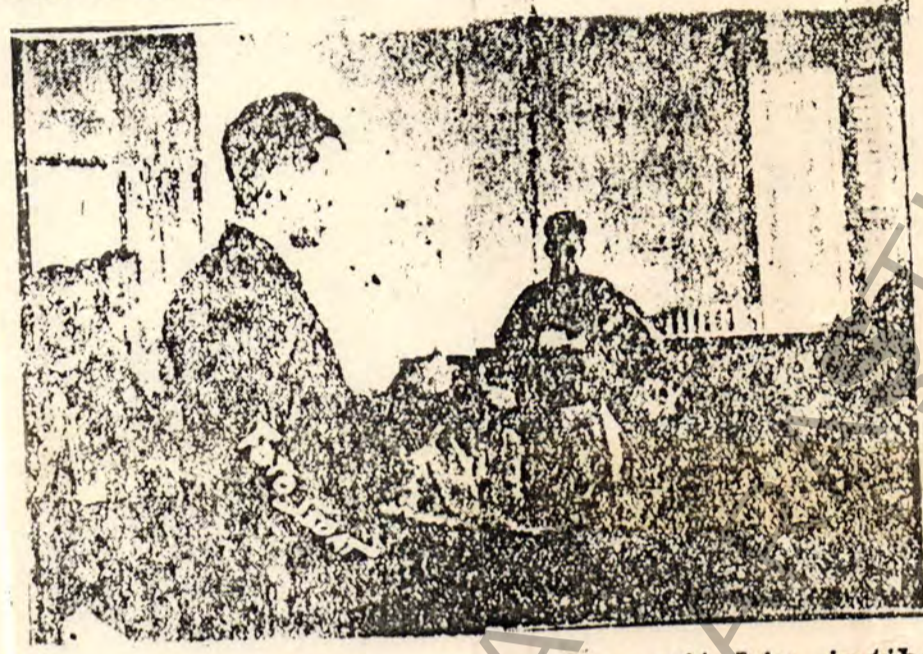

Dr. Hikmet B. Müdafaasını yaparken

üzerinde kendileri tarafından uydurulmuş müsel sel ifadeleri bana tasdik ettirdiler. Makamı iddianın söylediği ilmî tahkikat bu mu idi?

Ahmet Kaya efendi müdafaasına devam ederek poliste onbir gün kaldığımı, dayak yidikten sonra

kalkarak evvelce hazırladığı müdafaanamesini okumağa başladı. Şükür müdafaasının bir kısmını ezberle-

Dünkü müdafa celsesine ait bir intiba

mişti. Şöyle bir müdafaada bulundu:

«— İddia makamı mücrimiye-timi talep ederken buyurdular ki, ben, polis müdürlüğünde her şeyi kendiliğimden söylemişim. Kanunî ve ilmî şekilde isticvap edilmişim. Halbuki teşkilâtı esasiye kanununun 76 ncı maddesi ile üzerinin ve evinin doğrudan doğruya aranmaması lâzım gelirken buna mu-gayır hareket edilmiştir. Ceza usulü muhakemeleri kanununun 108 inci maddesi mucibince 24 saat zarfında mes'ul hâkime çıkarılmam lâzım-gelirken 10 gün de poliste kaldım.

Gine teşkilâtı esasiye kanununun 73 üncü maddesi mucibince Türki-yede işkence ve eziyet memnu olduğu halde polis amirleri tara-fından dövüldüm. Bu şerait dahi-linde gösterilen hikâyeleri imzalamamak kabil mi? Firavinin esiri gibi kamçı darbesi altında inlemek ve sonra da kanunî ve ilmî isticvap ha ... Soruyorum, kanunî ve ilmî isticvap böyle midir?

Burada söylediklerim bir hakikat. Polisteki dayakla attığım imzaların bence kıymeti yoktur. Bende adres, şifre ve grev mecmuası gibi evrak zühur ettiği söyleniyor. Çıkmamıştır, çıktıysa zaptın okunmasını isterim.

Muhterem hâkim beyler;

Hayatımı kol kuvvetiyle kazanan bir amele olduğumdan, amele ruhu, amele düşünce ve görüşü ile söylüyorum ki bir amele irtica, taklibi hükûmet gibi şuursuz bir gaye taşımaz. Bunun imkânı yoktur ve olmaz. Çünkü demokrasi prensiplerini ilk defa kabul eden ve elleri kabarınca kadar alkış-

Hilmi efendi bu mukaddimeden sonra evinin taharrisindeki usul-süzlüklerden, gördüğü tazyik ve

faa etmezsem bu şartları kabul etmiş olacağımı. Biracınaleyh davayı etrafiyle ortaya koymak suretiyle isnadatin ne kadar gayrı varit olduğunu tenvir ve izah etmek isterim.]

Hiç şüphesiz, benim ithal edilmişim dava, siyasidir ve her siyasî dava gibi içtimâî, iktisadî, hat-tâ ahlâkî mâna ve delâletleri vardır. Bunu kuru ve mücerret bir dava olarak nazarı itibare alamıyacağım. Kendimi şümulüyle müdafa edemez ve etmezsem belki huzurunuzda mücrim kalacağım. Ben davayı, siyasî bir komünist olarak görüyorum.

R. — Hayır taklibi hükûmet davasıdır.

H.B.—Müsaade buyurun. Fakat üçüncü istintak dairesinin tevkif müzekkeresi (müzekkereyi göstererek) doğrudan doğruya komünistlik olarak yazılmıştır.

R.— Kararnamede gördünüz ki taklibi hükûmettir.

H.B.— Evet, dinledim. Komünist teşkilâtının böyle bir gayede bulunduğu iddia ediliyor. Evet, ben, komünistim. Bu, bir içtihat işidir. Fakat bu dava ile alakam yoktur. İsbat için davayı şerhedeceğim.

Maznunlardan Laz Ismail ef.

R. — Tekrar ederim, Hikmet efendi, komünistlik davası olmadığını hatırlayınız.

H.B — Evet, evet. Ben ki komünistim, bu cürmlerin istinadına itiraz ve kendimi müdafa edeceğim. Affınıza mağruren söze bazı mevaddı kanuniye ile başlayacağım.

Teşkilâtı esasiye kanununun 59 uncu maddesi mucibince ben de her Türk gibi meşru gördüğüm bütün vesaitle cürmü gayrı varit olduğunu müdafaada serbestim. Bütün milletin hakkı kazasını salâhiyetle elinde tutarak tevzii adalet eden bir mahkeme doğrudan

İşkencelerden bahsile:

— Nihayet, bu memlekette bir adalet mevcut olduğunu ve en nihayet oraya gideceğimi düşünerek imza ettim.

Dedi. Müdafaasının diğer akşamında saatten çıktığı bir sırada, reis bey,

— Onları geçende söylemiştiniz. Deyince, maznun:

— Reis bey efendi, bir vatandaş müdafaasında serbesttir.

Dedi ve sözüne devam ederek doğrudan doğruya salâhiyettar bir hâkim huzuruna çıkarılmadığını, 8 gün sonra müstantiğe çıkarıldığını, onun da yaptığı şikâyetler karşısında kendisini tekrar polise iade edeceğini söylediğini anlattı. Maznun müdafaasının sonunda:

— Ne beyanname aldım, ne içtimâlara gittim, ne de teşkilâtın haberim var .. Bunlar Polisin müteselsel iftiralarıdır. Makamı iddianın ilmî isticvap yapıldığı iddiası doğru değildir. Eğer ilmî isticvap dayak ve sopa ile yapılırsa ona diyecek yok. Benim gibi iptidai tahsili görmüş bir gencin icra vekilleri hey'etini iskata teşebbüs edeceği nasıl akla sığar. Masumum, beraetimi isterim.

Dedi. Reis Yakup Rasim bey bundan sonra maznunlardan Dr. Hikmet beye teveccüh ederek müdafaasını yapmasını söyledi. Elinde gazete ve kitaplar olduğu halde ayağa kalkarak müdafaasını yapmağa başladı :

Ahmet Kaya efendi müdafaa-sına devam ederek poliste onbir gün kaldığını, dayak yidikten sonra müstantik huzuruna getirildiğini. orada kendisine bazı evrak gösterilerek:

— Bunları sen mi getirdin ?

Dendiğini ve müstantik tarafından tekdire maruz kaldığını ve gine itiraz ettiği için tekrar hapis-haneye iade olunduğunu, bil'ahara tekrar polise celbolunarak polis amirleri tarafından kendisine:

— İşte elimizdesin.. Ya söyle, yahut sopadan gebereceksin..

Dediğini söyledikten sonra :

— İşte reis bey

Diyerek corabını indirerek ayağın-daki çürüğü göstermiştir . Maznun müdafaa-sının diğer kısımlarında İstanbula gitmesinin şahsi işleriyle alakadar olduğunu, evinde beyan-nameler bulunduğu hakkındaki iddi anın kâmilen musanna olduğunu söyleyerek:

— Adaletin tecellisini bekliyorum: masumum : Demıştır . Bundansonra maznunlardan Nazillili Şükrü ayağa

tur ve olmaz . Çünkü demokrasi prensiplerini ilk defa kabul eden ve elleri kabarıncaya kadar alkış-lıyan yegâne unsur ameledir ! Bu-na muhalif teşkilâta alâkadar değilim . Ahmet Kaya efendiye . ayak-kabı yaptırmakla tanıdım . Salamon iki senelik arkadaşımıdır . Hikmet beyi , muayene dolayısıyla tanı-rım . Teşkilâta dahil değilim . Adaletin tecelli edeceğinden emin olarak bekliyorum .

Reis — Siz Hilmi efendi !

Küçük Hilmi efendi ayağa kalktı, tahriri müdafaa-sını okumağa baş-ladı. Bu müdafaa biraz daha hissî idi.

Muhterem hâkim beyler:

Ben de icra vekilleri hey'etini iskat maksadiyle gizli bir cemiyet teşkiline dahil olmak cürmü ile maznun mevkiine getiriliyorum. Öyle bir cürüm ki, benimle alâka-sına imkân yoktur ve sırf beni mahkûm etmek için isnat edilmiştir. Ne yapmışım, ne olmuş, ben de bilmiyorum . Sonradan öğrenince derin bir hayrete düştüm.

Maznunlardan Hüsamettin ef.

— Efendim bendeniz iddia makamının buyurdıkları veçhile taklibi hükûmet gibi ağır bir cürümle maznunum. Benim bu davada müdafaa yolunda söyleyeceğim bir tek sözüm var... O da beraetimi istemek. Fakat görüyorum, bu da-va bir kül olarak ele alınıyor. Hey'eti mecmuası hakkında aynı ifade ve iddiada bulunuluyor. Be-nim de bu davanın samimî bir ferdi olduğum iddia olunuyor. Bu davanın içine ithalimi görünce keh-dime atfedilecek bir noktayı müda-

olduğunu müdafaaada serbestim. Bütün milletin hakkı kazasını sa-lâhiyetle elinde tutarak tevzii ada-let eden bir mahkeme doğrudan doğruya millet hâkimleri huzurun-dayım . Malûmu ilâm ediyorum. Affınızı rica ederim, kemali sıtku bitarafınıza kaniim . Çünkü bana hilâfında telkinat yapılmak isten-miştir . Bunu izaha mecburiyet gördüm . Mademki bendeniz ko-münist olarak davaya ithal edili-yorum, evvelâ komünizmin, yani benim komünist hakkı ile taklibi hükûmet hususundaki gayemi izah etmek üzere .

Hikmet bey burada dudakları-nın kuruduğunu söyleyerek su istedi :

— Af buyurun dudaklarım çok kuruyor...

Reis emretti, mübaşir su getirdi. Hikmet bey :

— Lütfettiniz, teşekkür ederim.

Dedikten sonra devam etti :

— Nokta nazarımı izah etmez-sem, korkuyorum ki, vicdanınızda

Alt tarafı 3 üncü sahifededir

Maznunlar müdafaalarını yaptılar

Üst tarafı birinci sahifededir

pheli noktalar kalır.

Reis — Ediniz.

H. B. Evvelâ bize atfedildi ki biz, taklibi hükümetle maznunuz. acaba bir komünist böyle bir şey yapabilir mi? Hayır, komünizm böyle bir şey yapamaz. Çünkü komünizmin gayesi yoktur. Fakat merhaleleri vardır. Daha evel komünizm inkilâpçıdır, demiştik. İnkilâp kendisi için bir mefkûredir. Bu mefkûre, em bir insan, hem bir Türk mefkûresidir. Ondan kimse mes'ul tutulamaz.

Türkiyede kanunların tayin ettiği maddeler dahilinde her Türk istediği kanaati taşımakta serbesttir. Bu itibarla gayemdeki inkilâpçılık mücrimiyetimi icap ettirmez. Kaldı ki, komünizmin Türkiyede kadududu ne dir?

Onda gaye ve hedef aramak beyhudedir. Şimdi yegâne aranacak şey üçtür: Birincisi mevzu, ikincisi iddia, üçüncüsü netice.

Türkiyede komünizmin mevzuu ne olabilir?

R. — Efendim, komünizmin ne demek olduğunu anlatmıştınız.

Maznun — İsterseniz susayım reis bey.

Müddeil ummî — Anlaşıyor ki, makamı iddianın nokta nokta tamamıyla tenevvür etmemiştir. Bendeniz demiştik ki, biz efradı fikirlerinin serbestisinden dolayı muhakeme etmeyiz. Bizim muhakeme ettiğimiz komünistlik değildir. Yalnız her ne nam olursa olsun, ortada bir vaziyetli maddiye vardır.

Olan şeylerle olması icap eden şeyler arasında fark vardır. Hikmet bey Komünizm ve gayelerini izahla bunun böyle bir harekete müsait olup olmadığını anlatmak istiyor. Fakat bundan olan şeyin mevcut olmadığını istintaç edemeyiz. Ortada bir şey var ki, ne kadar da...

ölümle tehdit olunmuştur ve en sonra isnadati kabul ve atfetmiştir. Binaenaleyh, polis ölümle tehdit gibi isnadatta bulunmuştur.

Ahmet Kayanın İstanbula gelişini muhtelif şekillerde tespit olunmuştur. Yukarı da başka, aşağıda başka. Bazı sualler, satırlarca sorulmuş, ya iki ya üç kelime ile cevap verilmiştir, yahut bir sual sorulmuş uzun uzadıya cevaplar alınmış. Görülüyor ki bir takım telkinkâr sualler açılmış. Bunlar da öyle tamtaraklı ifadeler var ki bunları bu efendilerin söylemesine imkân yok.

Hikmet bey bundan sonra, isticvabat şekline temas ile:

— Bugünün ilmi, müşbet ilimdir. müşahede ve tecrübe ilmidir. Halbuki burada müşahede ve tecrübeye müstenit bir şey yoktur. Çünkü buna bir sual sorulmuş. O, kendi yazacaktı ve cevap kendi seviyesine, kendi havsalasına ve düşüncesine göre olacaktı. Bunlar olmamıştır. Ohalde, isticvap, bugünün ilmine göre olmamıştır. Cevabı yazan, ya müstantik veya polistir. Eğer kendisi yazsaydı, dine bilirdi ki ilmidir, müşbettir, redücerh edilemez. Bendeniz bunları nesil dinlemişsem, zatiâliniz de teyekkun buyurmuşsunuzdur, geriye kalıyor ki polisler bu tafsilâtı nereden bulmuştur? Netekim bunu sordunuz. Bendeniz ise, bunu gayrı tabii görmüyorum, niçin? Çünkü şimdiye kadar polis muhtelif komünist harekâtı, tevkifatı ve mahakimiyle alakadar olmuş, malûmat tesbit etmiştir. polisin bizzat bununla uğraşan masası vardır, onun mufassal hikâyeler yazmaması imkân haricindedir, işi budur.

Polisin komünistler peşine adamları vardır ki vazifeleri bir lokma için her günü rapor yazmaktır. Meselâ bendeniz takin olunurken Kaya-

Hikmet bey bundan sonra tahkikatı yapan müddeli umumilere de tariz etti ve davanın vasfi cürmüne temasta:

— Bu hususta da birkaç söz söylemek, bu cürmün ne kadar ağır olduğunun nazariâlinizde tesbitine hizmet etmiş olurum, İstintakta cürmün vasfi (amelinin halâsı için ameleden adamların iktidar mevkiine getirilmesi) gayesi şeklinde gösterilmiştir.

Her hangi demokrat bir memlekette ameleden adamların iktidar mevkiine geçmesi tabiidir. Meselâ Makdonaldın düşmesi ve son Fransız hükümetinin vaziyeti.. Türkiyede de bu cürüm olmaz, cürüm noktası, hafî bir cemiyet varsa odur. Manzara onu göstermektedir. Netekim kararın sonunda (icra vekilleri hey'etini iskat için teşvikatta bulunmak) denilmiştir. Görülür ki bunun içinde cebren kelimesi yoktur.

Halbu ki 147 inci madde cebri göstermektedir. Bizzat hâkim bey bile o kelimeyi kullanmaktan tevehhuş etmiştir. Çünkü vicdanları da esasen kendilerini menetmiştir. Kararname kendi kendine bu şekilde sukut etmiş oluyor. Kalıyor İthamname:

Bunda komünizmden muhakeme edildiğimiz yazılmıştır. Bunu salâhiyettar ağızlardan dinlemekle müftehirim. Denildi ki herkes felsefî içtihadında serbesttir, yani amele adamlarının iktidar mevkiine istenmesi, kanunen bir cürüm teşkil etmez, yeter ki meşru vesaitle olsun. O halde burada iddia edilen şeyde böyle bir hal var mıdır? Gayrı meşru vesaitle hükümetin kudretini tenkis mevzubah mıdır? Netekim, gine ithamnamede: (icra vekilleri hey'etini iskata teşvik edecek kadar ilerilememiştir.) denilmektedir.

suzca söylediler. Benim münevver oluşum, tecrimime kâfi gelmez. Bu siyasi bir davadır. Onun için başımdan bir hadise geçmesi ve hadiseyi daha ihatalı görebilen bir parça tahsil görmüş olmam, tenevvür ve tahsil vaziyetim. bunlara sebep olmuştur.

Madde ve delil yoktur. Tutulan evrakın hepsi tıbbi ait notlar, tercümelerdir. Bunlar içinde her hangi siyasi ve içtimai faaliyete delâlet eder bir satır bile yoktur. Benim son geçen hayatımda gizli bir cemiyetle alakadar oluşum hakkında, en küçük bir şey bile bulunmamıştır, yoktur. Hattâ ilk tevkifimde, beni yerimden itmeyin, sürdürmeyin, demiştik. Nazariyat ile bile uğraşmaz olmuştum, işlerim o kadar çoktu. Buna ancak İzmir hapishanesinde biraz vakit bulabildim.

Bana atfedilen yazı iddiası, madde madde ile ispatla üzerimden defedilebimiştir. Mahkemeâlinizin mücrimiyetimize karar vermesini imkân dahilinde görmüyorum. Vaziyetim budur. İrtibatım bu şekilde cereyan etmiştir.

Bu irtibatın ne kadar gayrı mukni olduğu da meydandadır. Beraetimi talep etmekten başka bir şey istemeyorum.

Hikmet beyden sonra Kanber oğlu Ali de müdafaasını yaptı. Mumaileyh te, ayakındaki bazı lekeleri göstererek:

— Bunlar, dayak eseridir. Beraetimi isterim.

Dedi. Mustafa da beraat istedi. Enver müdafaasını yaptı, o da dayaktan bahsetti ve komünistlikle alakası olmadığını söyleyerek beraat talebinde bulundu. Bulgaristanlı Ameht, Polis müdürü Ömer beyin kendisine dairede nereli olduğunu sorduğunu ve:

— Bulgaristanlıyım,

Devine...

bir olan şey var ki vaziyeti mad-
dyedir. Bu da mahkemelerde oku-
nan hadiselerden anlaşıyor.

Cürüm burada başlar. Bu be-
yannamelerin hedef ve gayesi bizim
tezimlizi teşkil eden gayedir. Hik-
met bey, bunların tertip, tevzi ve
salresiyle alâkası olmadığını isbat
etsin.

Bunun üzerine Hikmet bey,
teşkilâtı esasıye kanunundaki me-
vadde tevfiikan ve taharrisi es-
nasında sahibinin haberdar edilmesi
lazımgelirken kendisinin, üç ay
evel ve eski cürmünden mahkûm
olduğu sıra da hanesinin bir polis
ve iki sivil tarafından taharri edil-
diğini, kendisine taharriyat hak-
kında bir varaka verilmediğini
söyliyerek :

— Bu gayri usulî muameleden
sonra polise getirilip salâhiyetli
hâkim huzuruna çıkarılmamaklığım
suretiyle gayri kanunilik işe
sokuldu. 73 üncü madde ile işken-
ce memnu olduğu halde bana İs-
tanbul polisinde işkenca tatbik
olundu ve bu husustaki müspit
varaka bilmiyorum niçin buraya
getirilmedi. Bu ise davamı müda-
faa hususunda bir delilin nok-
sanlığıdır .

Dedi .

Maznun devamla döğüldüğünü
polisin kendilerini kurunu vustaî
surat içinde mahsur bir vaziyete
soktuğunu zannettiklerini, demok-
rasinin vatandaşlara bahşetmiş
olduğu hakları çiğnemekte olduk-
larını ve bu gayri usulî ve kanu-
nî şekillerin davanın amilleri oldu-
ğunu iddia ederek dedi ki ,

— Lâyıktı ki , benî işkenca ile
buraya getirenler de burada bu-
lunsun ve huzuru âliniz de onlar da
bir mücrim sıfatıyla isticvap olunsun
Dava bu şekilde başladıktan sonra
bazı ifadeler söylendi , şunu tasrih
etmek isterim ki , ne huzurunuzda
ve ne de poliste en küçük bir ifa-
dem bile mevcut değildir . Bunu
bana atfedenlerin ifadelerinde de
gayet büyük tenakuslar var .

R. — Niçin daha evel söyle-
medin ?

H. B. — Ölümle tehdit edildim
korktum, halbu ki Şükrü efendi hu-
zurâlinizde arzetti ki o , poliste

selâabendeniz takip olunurken Kaya
gelmiş benimle görüşmüştür. Bunu
görmüşler nereden geldi, İzmirden
şu halde bu da İzmirden gelmiştir.
Madamki doktor komünisttir, mu-
hakkak o da İzmir murahhasıdır,
gibi düşünürler ve netice de bu
muhayyel bu musanna ifadeler
çıkıyor .

Dedikten sonra bazı iddialarda
bulundu ve polisin de mükellef
davaları mahkemeye getirilmesinin
menfaati iktizasından olduğunu ,
hattâ, geçenlerde polis amirlerinden
birinin 800 lira ikramiye aldığını
söyledi ve bu sözlerine devamla :

— Evet söylediklerim , yalnız
sözden ibarettir. İspat edemiyö-
rum ki ... Bunu uydurmuştur diye
ispat etmiyorum ..

Küçük bir misâl : Faraza, ben
şuradan şehir haricine çıksam ,
eşkiyalar çıksa bizi yakalayup bir
mağaraya soksalar ve sonra orada
bana büyük işkenceler yaptıktan
sonra, yaptıkları gibi tedavisini de
yapsalar ve ben gelüp bu eşkiya
vak'asını anlatsam inar'ır mı?

Hikmet B. istintak dairesini
bitarafisi üzerinde de şüphesi ol-
duğunu söyledikten sonra, polis
müdüriyetinde dayak atıldığını iddia
ile bazı şikâyetlerde bulundu ve:

— Birinci istintak dairesine ça-
ğırılan her maznun polis odasında
müdür Ömer beyin çehresi karşı-
sında bulunmuştur . Hakkımdır
sorabilirim , istintak hakiminin
odası orası mıdır ? Buna vicdanî-
âliniz ne hüküm verecektir .

Bir de istintak kararnameşi var-
dır ki taklîbi hükümetten bahistir
ve bunda işkenceler hakkındaki
şikâyetlerden bir satır bile yoktur .
Hattâ arkadaşlar bunun düşünmüş
ve söylemişler de müteessir ol-
muşlardır .

Dedi . Devam ediyordu .

— İstintak hâkim beyin bita-
rafliğini muhafaza etmediğinin bir
delili daha :

Burada maznunlar hâkim hu-
zurundalarken, daima polis amir-
lerinden biri veya ikisi hazır bu-
lunmuşlardır. İfadeler, müdür beyin
odasında alındıktan sonra bunların
bitarafiyi inlâl etmeyeceği zannet-
memegi iddia edilsin?...

mektedir .

Bırakınız, 147 inci maddedeki
cebren kelimesi kullanılmadığı gibi
teşvik derecesine bile gelinmediği
söylenmiştir. Binaenaleyh, o mad-
delerle cürmün bir temas ve alâ-
kası yoktur. Bunun için, evvelâ
cebren iskat cürmü vukubulacak,
yani evvelâ cürüm bahsı husule
gelecek, sonra mücrimler tutulacak
ve bu madde yerini bulacaktır..

Dedikten sonra izahatının bir
noktasında, cürmün vasfının karak-
terize edilmesinde müddei umumî
beyin temas ettiği evrakta temas etti.

— 3 (numaralı) haydi arkadaş-
lar, komünist sınıflarına karışın ,
serlevhalı yazı, teşkilâtın vasfı cür-
misini tayin edemez . Evvelâ o
teşkilâtın mevcudiyeti olmalı, vasfı
görülmeli, teşvik ve iskat ortaya
atılmalıdır. Bunu müddei umumî
bey şöyle telâkki buyuruyorlar :
İcra vekilleri hey'etini iskatla yerle-
rine ameleden adamlar getirilecekmiş
Halbuki bu cümle ile bu istintaç
arasında fark vardır, temas noktası
yoktur .

— 2 (numaralı) nüshasındaki
polis işkenceleri yabılması şikâyeti
hakkındaki yazı ile bunun haksız-
lığını şikâyet etmet, hey'eti vekil-
leyi iskata teşebbüs etmek değildir.

5 (numaralı) [komünist] isimli
yazıda (irticaa karşı borjuvâjinin
fena yol tuttuğu) söyleniyormuş,
yani sermayedar sınıfının bir yo-
lu bu . Nihayet bir kanaattir. İskat
kastiyle alâkası yoktur. Sınıf mü-
cadeleleri madameki vakidir, onun
şu veya bu Tandansı alması ve
onu görüp söylemesi, cürüm de-
ğildir.

Bundan başka Kızıl Yıldızdaki
mevcut amele cemiyetlerine hükü-
metin mudahale etmemesi talebin-
den de bu mânâ çıkmaz . Bunlar
arasında bir [amele işi hakkı ve
köylüler amele fırkasının rehberli-
ğiyle çalışmalıdır .] cümlesi (his-
şiyatı galeyana getirerek hükümeti
sukuta icbar) demekmiş. Bunlar gayri
varittir . Benim için yegâne kıy-
meti olacak beyanat bitaraf hu-
zurundaki ifadelerdir .

Diğer arkadaşlarım da memleket
adaletini temsil eden huzurunuzda
benim hakkımda bildiklerini korku-

Deyince .

— Demek sen de yemin ettin,
Cevabını aldığını, sonra deyak
yedğini, bu mes'elelerle kat'iyen
alâkakası olmadığını söyledi.

Reis B. Sen de benim yerimde
olsaydın bir tane değil 10 tanesini
imza ederdin .

Müteakiben marangoz Hilmi mü-
dafaaya geçti , elinde kırmızı kaplı
bir defter vardı . maznun usulsüz

taharri edildiğini ve cebinde biri
arkadaşından gelmiş , diğeri arka-
daşına yazılmış iki mektup bulun-
duğunu ve bunların ilk defa bakı-
lup jade edildiği halde bil'ahara
şüphelidir , diye alındığını , polis
müdürlüğünde döğüldüğünü iddia
etti .

Maznun ifadesinin diğer aksa-
rında gûya gazetelerin bazı hadi-
seleri izam ettiklerinin ve kendi
isminin de bu suretle şayi olduğu-
nu iddia etti, beraatını istedi .

Makinist Tevfiğe de müdafa-
asını yapması söylendi. Mumailiyh
olduğu yerden bir kaç adım ileriye
gelerek ,

— Reis B. -dedi- bana söylenen
beyannameleri polisler atmışlardır
ben buldum, sonra karakola götü-
rüldüm. Haberim yok .

Mumailiy te dayak yidiğini
iddia etti ve kendisine polis daire-
sinde ifcaat için vazife ve vatlarda
bulunulduğunu söyliyerek o da be-
raatını istedi. saat 12 buçuğa gel-
mişti. Celse bir saat için tatil edildi.

İKİNCİ CELSE

Öğleden sonraki celse de ka-
balıktı. Salamon ezberlemiş olduğu
müdafaasını yaparak :

— Söyleniyor ki talimatnameyi
ben yazmışım, yalandır . Demek
isteyorum ki, polis beni korkuttu.
Ben de imza ettim. Birinci ifademe
bakınız, haberim yok, binaenaleyh
beraatımı talep ederim.

Dedi. Nafizin müdafaasının din-
lenmesine başlandı. O da bir kaç
cümle ile kendisini ve kardeşini
dayaktan kurtarmak istediği için bu
ifadeleri kabul ettiğini söyledi, be-
raatını talep etti. Nafiz bunları söy-
lerken gülümsüyordu. Muhittin efendi
de arkadaşına yaptığı bir bayram
ziyaretinin bunlara sebep olduğunu
ve döğüldüğünü, tahkikatın gayri

kanuni şekillerde cereyan ettiğini söyledikten sonra,

— Bigünahım ,

dedi, beraatini istedi , Yusufun müdafaası şundan ibaret oldu :

— Evelcede söylediğim veçhile benim hiç bir şeyle alakam yoktur, beraatımı isterim .

Mano Şafmanın müdafaasını yapması kendisine işaret edildi. Mumaileyh, elinde bir defter üzerine yeni harflerle tespit ettiği müdafaasını okumağa başladı . Evvelâ İstanbul ve İzmir polis dairesiyle istindak dairesine tarizler yaptı , sonra ,

— İyi düşünülürse böyle yalanlar söylemek için ya deli olmalıyım , yahut ta büsbütün cahil ... Aynı zamanda bununla mes'uliyeti de düşünmemeliyim . Halbuki, ne şuurumu kaybettim , ne de böyle bir yalanı faydalı buluyorum , Niçin yalan söyleyeyim ?

Dedi ve dayak iddiasına nakli kelâm ile ,

— İstanbulda dayak yedikten sonra bizi Cerrah paşa hastanesine götürmediler mi , rontgen dairesine almadılar mı , orada ayakta bir fotoğrafını çıkarmadılar mı .

Diyerek iddialarını isbata çalıştı Kendi evinde içtima olmadığını, Nesim tarafından kendisine verilen makalenin Türkçe tercümesinin tetkiki için kendisine verildiğini ve müstacel işlerine binaen bunu tetkik edemediğini beyannameleri ilk defa İstanbul polisinde gördüğünü anlattı ve :

— Sopa odanın köşesinde gülmüsiyordu . Tabii bu beyannameyi kabul edecektim, ettim. sonra başka sualler başladı :

— Kiminle bastınız, kaç taneydi kim yazdı ?

— Hepsine saçma şapan cevaplar verdim .

Dedikten sonra komünizm hak-

etcebi gibi değil, samimi ve haki ki bir dost gibi oturuyormuş.

Mano Şafman ifadesinin bazı yerlerinde komünizmin hiç bir vakit emperyalizme ve irticaa alet olmıyacağını söyledi, beraatını istedi.

Daha sonra İstanbul tütün amele cemiyetinden Mehmedin müdafaası dinlendi. Mumaileyh, muhtelif defalar cemiyete intihabı dolayısıyla tevkif ve mütemadiyen takip edildiğini cemiyette hüsnü niyetle çalıştığını, teşkilâtla alakası olmadığını söyledikten sonra,

Buradan çıkınca gine çalışacağım, vazifem budur. Patronlarla polisler birleştiler, amele olduğum için beni buraya gönderdiler, masumum beraatımı isterim.

Dedi . Koço da aynı şekilde ifade verecek kendisine affolunan cürmü reddetti .

Dayak yediğinden bahsile ,
— Bir provakasyon oldu , beni vilâyet komite âzası yaptılar , kim bilir daha kalsaydım ne olacaktım .

Dedi . reis sordu :
— Kim yapacaktı ?
— Kim olacak polisler .

Cevabını verdi . Şapirograflardan beyanname teksirinden haberdar olmadığını , kendisiyle görüşen Rumları tanımadığını iddia ederek beraatını istedi .

Saatçi Niko da kendisine tevcih olunan suallere cevaben cürmü kabul etmediğini söyledi ve ,

— Şahitsiz olarak kazaya kurban gittim, beraatımı isterim.

Dedi . O da müdafaasında dayak yediğinden şikâyetle bulundu. Mutaakiben İsmail efendinin müdafaasının istimalına başlandı. Mumaileyh şöyle bir mukaddime yaptı:

Müddeii umumî B. komünistlik namı altında halkı kıyama ve icra vekillerini iskata teşviş etmek için ittifak etmiş vatandaşlar olarak mücrimiyetimizi talep etti, Komünist

Ferit ve Hüseyin e'endileri tanımadığını Nesime dikte ettiği iddia olunan yazı hakkındaki ifadesi daha evel vermiş olduğunu söylüyerek, mukaddema Ankaradan mahkûmiyetten avdetinden sonra mütemadiyen takip edildiğini ve böyle bir kombinezona sürüklenmek istendiğini söyledi ve :

— Yazı'arım mahiyeti bir cürümse seve seve müdafa ederim. Çünkü burada duydum; burada gördüm. Sonra diniliyor ki, kanuni haklarımızı talep ve istimalde kimse men edemez. Bu hey'eti vekileyi iskat için cemiyete girmek mi demektir? tabii degildir. Çünkü ben girmedim, girmeme imkân yoktur.

Dedi. Maznun ifadesinde bazı noktaları izah etti ve sözlerine cevabla,

— Mahkeme saati esnasında şahsıma atfen bir çok beyanname'er okundu. Meselâ, günün işleri, vazife'er vesaire. Beyefendi, bunları bana ne istimalda gösterdiler, ne poliste .. Burada sahipleri olmadığı için üzer'e ine benim etiketim yapıldı ilmiştir . Ne delil var ne emare ?

Dedi . Ve bazı ifade'edeki tezadı izah ederek :

— Mantığın bile kavrayamayacağı bu tezadı , hey'eti aliyeniz nasıl kabul edebilir ? bu diyalektik tezadlar olarak kabul edilse an'ardım.

Diyerek kendisine affolunan yazı makinastından ademi malûmat beyan etti . Dayaktan Cerrahpaşa hastanesine ameliyata götürüldüğü zaman kendisine polisler tarafından bir şahıs getirildiğini ve o şahsa .

Makinaya olan bu değil miydi Diye sorulunca mumaileyhin, Hayır cevabı verdiğini ve olsa idl zabıt varakası tutulması icap ettiğini, Hüsamittin efendi ile bir arada oturmasında bir gayri tabiiilik

ilan ve bize affolunan cürmü mühtirdir .

Amele harekâtının taklîbi hükümet ve irticaî temayüllerle alakası olduğunu düşünmek, hataya sapmak demektir .

Diye başladı ve devam etti :

Bunu bir çok zevata ve makama anlatmak istedik . Fakat astrlardan beri Türkiyeye hâkim kalmış zihniyet bütün kanımıza , damarlarımızı işlemiş , kalmıştı . Daha öyle zevat var ki , kafalarında bu eski zihniyeti taşımaktadırlar . Bunlara amelenin her vatandaş gibi , sert estii kelâm , serbestî neşriyat ve cemiyet hakkını anlatamadık . Meselâ tütüncüler cemiyeti amele taallî cemiyeti .. Bunlar sui niyetler altında kapatıldılar , bu memlekette amele harekâtı olamaz , ihanettir , dediler .

Bu düşünce ile uğraşanlar en sonra 23 amele'yi maznun sandalyasına oturttuk arını ve on'arın ailelerini söndürdüklerini görmekte müsterih olabilirler . Fakat biz de Cumhuriyet adiyesi huzurunda ihkaki hakka geldik . Ben , amelenin içinden çıkmış , amelenin menfaatlarını müdafa eden bir ferdim. Bunun için polise çağırıldım. Evelce tevkif ed idim. Hapishaneden çıktktan sonra mütemadiyen takip olundum. 6 Nisanda tevkifle tekrar polis müdürlüğüne götürüldüm.

Maznun bundan sonra poliste döğüldüğünü ve kendisine istediklerini imzalattıklarını anlattı. Ifadesinin diğer kısımlarında:

— Gûya biz halkı teşvik ediyormuşuz (Haydi ameleler birleşiniz) diye neşriyat yapmışız. E.. peki... Bir komünist fırkası olursa bunu yazmak cürüm mü olacaktır? Bu yalnız müsaadesiz neşriyatta diye cürüm addolunur . Onun da cezası muayyendir, malûmdur..

taallük eden mevadı 11 madde üzerine taksim etmişti . Kendisinin İstanbul polisinde döğüldüğünü, mütakiben zevcinin de döğülmesi ve mumaileyhanın düşüp bayılması üzerine artık kendisine affolunan her şeyi kabul ıztırasında kaldığını ve aleyhinde hiç bir delil bulunmadığını söyledi ve beraatını istedi .

Mutaakiben çakır Hasan, İskeçeli Hasan, Sa'âhittin, Kavalalı Abbas, Niyazi, Şerif, Halil, şoför, Ahmet İbrahim, Aziz, Sıktı, e'endiler, kısmen da, ak şikâyetinde bulunduktan sonra hey'eti umumiye itibariyle beraatını istediler. Hey'eti hâkime karar için istişarede bulunurken Hikmet B. ayağa kalktı.

— Üç aydanberi bekliyoruz. Sizlere kaldı. Bu gün hiç olmazsa kararı lütfediniz dedi. Fakat hey'eti hâkime kararın tefhimi için muhakemeyi gelecek hafta saatı günü öğleden sonra saat 13 e biratarak muhakemeyi tatil etti.

Küstah

Mahkûm oldu

Istanbul, 10 (H.T) --
Neşriyatıyla Türklüğü tahkir eden Mesrut Rumca Hronika gazetesinin mes'ul müdürü madam Eleni üç sene hapse mahkûm oldu.

kindaki kaanaatlarına da teşmill ke-
lân ederek :

— Pek iyi biliyorum ki, yük-
sek mahkemeniz, komünist mefkû-
resi taşımanın bu memlekette her
fert için bir hak olduğunu takdir
eder. Evet biliyorum ki, en büyük
itham, gizli bir cemiyet ve irticâin
âzası olmaktır.

Dedi. Müdafaasının mütebaki
aksamına bakılacak olursa, muma-
ileyh, 1925 te Almanyanın en mü-
him gazetesi olan Berliner Tagblatt
gazetesinin İstanbul telgraf muha-
birliğini yapmış, inkilâbımız, mede-
niyet ve iktisadîyatımız hakkında
muhalif propagandalara cevap ver-
miştir . Mumaileyh memlekette

olmam itibariyle bu nam altında
başka gaye taşıyamam. Ben, maske
taşıyamam, bu irticâa taş bir hu-
susiyettir . Bunu makamı iddia
kaydetmelidir .

Dedi ve devam etti :

— İsmail, vatandaş böyle bir
cemiyete dahildir ve bundan ma-
lûmatı vardır, deniyor. Buna dair
ne hendi ifadem vardır, ne de baş-
kasının ifadesi vardır . Binaenaleyh
böyle bir cemiyete dahil olmadık-
tan sonra bunu söylemek, komü-
nistleri lekelemek, beni mücrim
sandalyasına oturtmak demektir .
Bunu ise kabul edemem .

Maznun bundan sonra Hüsamit-
tinle eskiden tanıştıklarını , fakat

bulunamayacağını anlattı ve dedi ki,

— iki amele bir çatı altında
oturamaz mı? Beyannameleri kabul
etmiyorum . Bunlardaki burjuvazi
demek, icra vekilleri demekse id-
dia makamı çok yanlıdır . Bur-
jovalar demek, istihsal vasıtalarına
sahip olan insanlar, iş kuvvetini
istisrar eden vatandaşlar demektir.
Burjova sınıfı varlıklı sınıf demektir.

Mumaileyh müdafaasının diğer
aksarında ,

— Türkiyede vatandaşlar ser-
best neşriyat, içtima, mitink tak-
bını halzdirler . Bu hakkı inkilâp
vermiştir . İnkilâpçı ruhunu, onun
muhasasasını kavramış bir vatan-
daş böyle leke vurmak olur mu ?
Olamaz . Demek istiyorum ki ,
ben komünist olmaktan itibariyle
icra vekilleri hey'etini iskât cür-
riyle nazım teşkilâtla alakam
varit olamaz .

Dedi ve en sonra bu kabil
işlerle alakası olmadığını iddia
etti .

Mutaakiben dinlenen Hüsamit-
tin efendi de müdafaasına girişti :

— Hakim efendi, bir çok işken-
ce ve ızdıraplardan sonra huzuru
adaletinize şatabildik. Hakkımızdaki

Diyerek sözlerini iş kanununa
temas ettirdi . Bir iş kanununun
çıkmasının arzuya şayan olduğunu
ve bir dereceli intihabın bazı hü-
kûmet ricai tarafından bile istene-
bileceğini bunun bir içtihat mes'e-
lesi olduğunu, bir amele olmak ha-
sebiyle ameleden adamların mevkii
iktidare geçmesini arzu etmesinin
tabii bulunduğunu söyledi . Sözlere-
rinde bir ara'ık dedi ki:

— Bütün bunların neticesi ser-
mayenin, kapitalin inkişafıyla biz-
zarur doğan amele harekâtını irti-
cala öldürmek demektir. Reis B.
Bu dava bir amele davasıdır. Tak-
libi hükûmet perdesi altında bira-
kılmak istenmiştir. Biz bunu nasıl
ederiz ? Biz burjuvazi nizamı
içtimaisini istemeyiz , biz Makdo-
nalist değiliz, burjuvazi nizamında
bir hükûmeti istemeyiz .

Hüsamittin efendi sözlerinin ni-
hayetinde masuniyetini iddia ederek
beraatını istedi. Mutaakiben Nesim-
de müdafaasını yaptı ve esasen
müddei umumî ta'afından beraat
istediğini hatırlatacak beraatını istedi.

Daha sonra Ferit efendi ayağa
kalkarak tahriri müdafaasını oku-
du. Mumaileyh , bu müdafaada
kendisine ve hey'eti unumiyeye

11.7 2/2/3

TÜRKİYE SOSYAL TARİHİ